

VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

SITUACIJA KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS SRIYJE LIETUVOJE

2013 METAI

Vidaus reikalų ministerijos

**Viešojo saugumo politikos departamento Visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimo
skyriaus patarėja Reda Sirgedienė**

VILNIUS, 2013 M.

Ivadas

2011 m. balandžio 5 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR (OL 2011 L 101, p. 1). Įgyvendinant šios direktyvos 19¹ ir 20² straipsnių nuostatas, vidaus reikalų ministro 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymais Nr. 1V-750 „Dėl 2001 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, 19 ir 20 straipsnių įgyvendinimo“ ir Nr. 1V-751 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2011 m. balandžio 13 d. įsakymo Nr. 1V-282 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo politikos departamento ir jo skyrių nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ Vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) Viešojo saugumo politikos departamentui pavesta rinkti, analizuoti, vertinti ir apibendrinti informaciją apie prekybos žmonėmis situaciją ir vykdomas kovos su prekyba žmonėmis priemones ir kartu su išvadomis ir pasiūlymais teikti vidaus reikalų ministrui ir paskelbti VRM interneto svetainėje; šio departamento Visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimo skyriaus patarėjai Redai Sirgedienei pavesta dalyvauti neformalaus Europos Sąjungos nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų tinklo veikloje ir teikti informaciją Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriui; Informatikos ir ryšių, Policijos ir Migracijos departamentams prie VRM bei Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie VRM pavesta VRM Viešojo saugumo politikos departamentui pagal kompetenciją teikti informaciją du kartus per metus. Į kitas atsakingas institucijas ir organizacijas, savivaldybes ir Tarptautinės migracijos Vilniaus biurą VRM dėl tokios informacijos pateikimo kreipiasi atskiru raštu.

Neformalaus Europos Sąjungos nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų tinklo veiklą koordinuoja Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis koordinatore Myria Vassiliadou kartu su Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujančios valstybės atstovu šiame tinkle. Remiantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, 23 straipsniu, Europos Komisija vėliausiai iki 2015 m. balandžio 5 d. Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia ataskaitą, kokių priemonių Europos Sąjungos valstybės narės ėmėsi įgyvendindamos šią direktyvą. Už šios ataskaitos parengimą atsakingas Europos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis koordinatore Myria Vassiliadou biuras,

¹ Valstybės narės imasi būtinų priemonių nacionalinių pranešėjų sistemai ar lygiaverčiams mechanizms sukurti. Tokių mechanizmų užduotys, be kita ko, yra analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, vertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus, taip pat rinkti statistinius duomenis glaudžiai bendradarbiaujant su atitinkamomis šioje srityje veikiančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis, ir teikti informaciją.

² Siekdamas prisidėti prie koordinuotos ir konsoliduotos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis strategijos, valstybės narės palengvina Kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriaus užduočių vykdymą. Visų pirma valstybės narės perduoda koordinatoriui 19 straipsnyje nurodytą informaciją, kuria remdamasis jis prisideda prie Komisijos kas dvejus metus rengiamos Pažangos, padarytos kovojant su prekyba žmonėmis, ataskaitos.

kuriam nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų tinklo Europos Sąjungos šalių narių atstovai informaciją pagal nustatytą formą turi pateikti **iki 2014 m. spalio 30 d.** Išanalizavusi prašomos pateikti informacijos turinį, Vidaus reikalų ministerija parengė informacijos rinkimo formą lietuvių kalba ir kreipėsi į atsakingas valstybės institucijas ir įstaigas, Lietuvos savivaldybių asociaciją, nevyriausybinės organizacijas bei Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biurą dėl prašomos informacijos pateikimo. Ši ataskaita parengta remiantis VRM sukaupta ir Socialinės apsaugos ir darbo, Švietimo ir mokslo ir Užsienio reikalų ministerijų, Migracijos, Policijos departamento ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM, Lietuvos darbo biržos ir Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Nacionalinės teismų administracijos, Generalinės prokuratūros, Kauno, Panevėžio miestų, Marijampolės ir Anykščių, Joniškio, Kauno, Klaipėdos, Pasvalio, Šilutės rajonų savivaldybių³, nevyriausybinių organizacijų (Dingusių žmonių šeimų paramos centro, Lietuvos „Carito“ projekto „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“ (toliau – Lietuvos „Caritas“), Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centro) ir Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro pateikta informacija apie vykdytas kovas su prekyba žmonėmis priemones ir statistinius duomenis.

Šioje ataskaitoje pateikiama apibendrinta informacija.

³ Informaciją ataskaitai pateikė 31 savivaldybė, iš jų 19 pranešė, kad duomenų apie prekybos žmonėmis atvejus ataskaitiniais metais nebuvo gauta arba teikė pagalbą, bendradarbiavo su kitais atsakingais subjektais pagal poreikį.

1. Statistiniai duomenys ir tendencijos⁴

2013 m. Lietuvoje buvo atliekami ikiteisminiai tyrimai dėl vidaus ir tarptautinės prekybos žmonėmis. Remiantis **Generalinės prokuratūros ir Policijos departamento prie VRM** duomenimis, 2013 m. **šalyje** buvo atliekami **47 ikiteisminiai tyrimai** dėl prekybos žmonėmis (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 147, 147¹ ir 157 straipsniai), iš jų 32 ikiteisminiai tyrimai buvo atliekami pagal BK 147 straipsnį, 11 pagal 157 straipsnį, 3 pagal 147 ir 157 straipsnius ir 1 pagal 147¹ straipsnį. Dauguma tirtų prekybos žmonėmis nusikaltimų buvo susiję su jaunų moterų išvežimu į užsienio valstybes seksualiai išnaudoti ar įdarbinti prostitutėmis.

Iš 2013 m. vykdytų 47 ikiteisminių tyrimų **23 ikiteisminiai tyrimai buvo pradėti 2013 m.** (2012 m. buvo pradėta 11 ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis), iš jų 16 ikiteisminių tyrimų pagal BK 147 straipsnį, 5 – pagal 157 straipsnį, 1 pagal 147 ir 157 straipsnius ir 1 pagal 147¹ straipsnį. Skirtingai negu ankstesniais metais, kai visi arba dauguma ikiteisminių tyrimų buvo pradama dėl prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui, dauguma 2013 m. pradėtų ikiteisminių tyrimų buvo pradėti dėl prekybos žmonėmis **seksualiniam išnaudojimui** (8 ikiteisminiai tyrimai) ir prekybos žmonėmis **nusikalstamoms veikoms daryti** (8 ikiteisminiai tyrimai), taip pat pradėti 3 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis **priverstiniam darbui**, 1 ikiteisminis tyrimas dėl prekybos žmonėmis **pornografijai**, 2 ikiteisminiai tyrimai inicijuoti dėl skelbimų internete turinio. 2013 m. pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl išnaudojimo priverstiniam darbui pagal BK 147¹ straipsnį susijęs su asmenų išnaudojimu Lietuvoje. 3 ikiteisminiai tyrimai susiję su prekyba žmonėmis Lietuvoje, likę – tarptautinė prekyba žmonėmis. Populiariausios tikslo valstybės – **Jungtinė Karalystė ir Vokietija**, taip pat tarp tikslo valstybių buvo paminėtos Danija, Nyderlandai ir Prancūzija. Pažymėtina, kad **2013 m. pirmą kartą ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis ne seksualiniam išnaudojimui skaičius išaugo tiek, kad viršijo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui tyrimų skaičių.**

2013 m. atliekamuose ikiteisminiuose tyrimuose asmenų, pripažintų nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis, buvo 78, iš jų 22 asmenys iki 18 metų amžiaus, įtarimai buvo pareikšti 68 asmenims pagal BK 147 ir 157 straipsnius. 2013 m. prokurorai nutraukė 6 ikiteisminius tyrimus, kurie buvo pradėti pagal nusikaltimų, numatytų BK 147 ir 157 straipsniuose, požymius. 2013 m. atliekamų ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis pasiskirstymas pagal prokuratūras: 14 ikiteisminių tyrimų Panevėžio apygardos prokuratūroje, 11 Šiaulių apygardos prokuratūroje, 8 Vilniaus apygardos prokuratūroje, 7 Klaipėdos apygardos prokuratūroje, 6 Kauno apygardos prokuratūroje ir 1 Generalinėje prokuratūroje. 2013 m. pradėtiems ikiteisminiems tyrimams vadovavo: Panevėžio apygardos prokuratūra – 8

⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147 („Prekyba žmonėmis“), 147¹ („Išnaudojimas priverstiniam darbui“) ir 157 („Vaiko pirkimas arba pardavimas“) straipsniai.

ikiteisminiams tyrimams, Klaipėdos apygardos prokuratūra 5, Šiaulių apygardos prokuratūra 5, Vilniaus apygardos prokuratūra 2, Kauno apygardos prokuratūra 2 ir Generalinė prokuratūra 1 ikiteisminiam tyrimui.

Nacionalinės teismų administracijos duomenimis, pirmosios instancijos teismuose 2013 m. buvo gautos 7 baudžiamosios bylos, iš jų po 3 bylas pagal BK 147 ir 157 straipsnius ir 1 byla pagal abu šiuos straipsnius. Lietuvos teismuose 2013 m. išnagrinėtos 5 baudžiamosios bylos: 3 pagal BK 147 straipsnį, 1 pagal BK 157 straipsnį ir 1 pagal abu šiuos straipsnius. 2013 m. nuteista 11 asmenų: po 5 asmenis pagal BK 147 ir 157 straipsnius ir 1 asmuo pagal abu šiuos straipsnius. Nuteistiems asmenims skirtos 12 m., 11 m., 11 m., 10 m., 6 m. 9 mėn., 5 m., 5 m., 5 m. laisvės atėmimo ir 4 m. 3 mėn., 4 m., 3 m. 6 mėn. laisvės apribojimo bausmės. 2013 m. Lietuvos teismuose išteisinti 5 asmenys: 1 pagal BK 147 straipsnį, 3 pagal 157 straipsnį ir 1 pagal abu šiuos straipsnius.

Pagalba nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims. Lietuvoje 2013 m. pagalbą nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims teikė tos pačios kaip ir ankstesniais metais penkios valstybės biudžeto lėšomis finansuojamos organizacijos: Lietuvos „Caritas“, Dingusių žmonių šeimų paramos centras, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras, asociacija Vyrų krizių centras ir ŽIV/AIDS paveiktų moterų bei jų artimųjų asociacija. Remiantis surinkta informacija, Lietuvos „Caritas“ suteikė pagalbą daugumai nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis tiek atliekant procesinius veiksmus, tiek aprūpinant gyvenamuoju plotu, maistu, transportu ir pan.

Migracijos departamento prie VRM pranešimu, 2013 m. nebuvo gauta prašymų išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje pagal Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Žin., 2004, Nr. 73-2539) 40 straipsnio 1 dalies 12 punktą ir 49¹ straipsnį, t. y. kai užsienietis yra ar buvo prekybos žmonėmis arba nelegalaus darbo auka ir bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga arba teismu kovojant su prekyba žmonėmis ar su nusikaltimais, susijusiais su prekyba žmonėmis arba su nelegaliu darbu, kai dirbta ypatingai išnaudojamo darbo sąlygomis arba kai dirbo nepilnametis.

2. Kovos su prekyba žmonėmis priemonės

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1381 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 135-6897) buvo patvirtintas Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos

įgyvendinimo tarpinstitucinis veiklos planas 2013–2015 metams (toliau – Tarpinstitucinis veiklos planas 2013–2015 metams), kurio viena iš prioritetinės veiklos krypčių – „stiprinti kovą su prekyba žmonėmis“. Šios prioritetinės krypties priemonės parengė, skyrė finansavimą bei įgyvendino VRM, Policijos departamentas prie VRM, Socialinės apsaugos ir darbo bei Užsienio reikalų ministerijos bei Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Tarpinstitucinis veiklos planas 2013–2015 metams yra ankstesniais metais vykdytų specializuotų programų⁵ tęsinys.

2013 m. atsakingos institucijos, įstaigos ir organizacijos vykdė daugiau priemonių negu buvo numatyta Tarpinstituciniame veiklos plane 2013–2015 metams. Pastarųjų priemonių apžvalga pateikta 2.2 skyriuje.

2013 m. kovos su prekyba žmonėmis priemonės vykdytos iš bendrųjų asignavimų ir tarptautinių šaltinių, taip pat bendromis atsakingų institucijų ir organizacijų pastangomis be papildomų lėšų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 862 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 14 d. nutarimo Nr. 1381 "Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo" pakeitimo“ (Žin., 2013, Nr. 103-5070) Tarpinstitucinio veiklos plano II ir III skyriai buvo pakeisti: numatytos priemonės 2016 m., peržiūrėtos priemonės skirtos lėšos ir plano vertinimo kriterijai bei reikšmės.

2.1. Tarpinstitucinio veiklos plano 2013–2015 metams priemonių vykdymas

2.1 uždavinys – vykdyti prekybos žmonėmis nusikaltimų prevenciją

Policijos departamentas prie VRM, įgyvendindamas **2.1.1 priemonę** „vykdyti bendras kriminalinės ir viešosios policijos pareigūnų policines priemones, skirtas nusikaltimų, susijusių su prekyba žmonėmis, prevencijai“, įvairiuose šalies miestuose ir rajonuose organizavo prevencines priemones (lėšos: numatyta 5 tūkst. litų, išleista 5 tūkst. litų).

2013 m. Kauno mieste ir rajone bei Jonavos rajone organizuota ir vykdyta prevencinė policijos priemonė „Plauštakė 2013“. Priemonės vyko nuo 2013 m. gegužės 22 d. iki 2013 m. birželio 20 d. ir nuo

⁵ Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės 2009–2012 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 1104 „Dėl Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės 2009–2012 metų programos patvirtinimo“ (Žin., 2009, 112-4761).

Prekybos žmonėmis prevencijos bei kontrolės 2005–2008 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 558 „Dėl Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės 2005–2008 metų programos patvirtinimo“ (Žin., 2005, 65-2333).

Prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės bei prevencijos 2002–2004 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 62 „Dėl Prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės bei prevencijos 2002–2004 metų programos“ (Žin., 2002, 6-231).

2013 m. spalio 21 d. iki 2013 m. lapkričio 10 d., jų metu organizuoti 75 reidai, skirti nusikaltimų, susijusių su prekyba žmonėmis bei prostitucija, prevencijai. Priemonių metu buvo tikrinami viešbučiai, naktiniai barai, kavinės, turgavietės, autobusų ir geležinkelio stotys, lindynės, rinkti duomenys apie privačiose pirtyse, grožio salonuose ar kitose panašiose įstaigose teikiamas intymias paslaugas, analizuota žiniasklaidoje skelbiama informacija apie pažintis, bendravimą ir ieškomus ar siūlomus gerai apmokamus darbus. Priemonių vykdymo metu surašyta 10 protokolų pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 182¹ str. 1 d. Prevencinių priemonių metu bendrauta su visuomeninės organizacijos „Lietuvos Caritas“ atstovais. Vykdomose priemonėse dalyvavo policijos rėmėjai. Klaipėdos policija surengė susitikimus su 11-12 klasių moksleiviais, kurių metu buvo diskutuota apie nusikaltimus, susijusius su prekyba žmonėmis. Renginiuose dalyvavo apie 400 moksleivių. Jiems buvo išdalintos skrajutės su aktualia informacija. Šiaulių policija 2013 m. spalio 21–lapkričio 29 d. organizavo prevencinę priemonę „Prekyba žmonėmis: ką privalote žinoti.“, kurios metu policijos pareigūnai kartu su Lietuvos Carito Šiaulių vyskupijos socialiniais darbuotojais apskrities globos ir mokymo įstaigose organizavo 7 paskaitas-diskusijas 15–17 m. jaunuoliams. Vilniaus mieste buvo sukurtas socialinis filmukas, skirtas prekybos žmonėmis prevencijai, ir transliuotas (apie 30 000 kartų) miesto visuomeniniame transporte. Rokiškio rajono seniūnijų stenduose iškabinti informaciniai plakatai, skirti prekybos žmonėmis prevencijai (20 plakatų). Panevėžio miesto, Pasvalio, Biržų ir Panevėžio rajonų mokiniams išdalinti (1 200 vnt.) kalendoriukai, skirti prekybos žmonėmis prevencijai. Kupiškio rajone mokyklų mokiniams, socialinės rizikos šeimų vaikams buvo išdalintos skrajutės apie prekybą žmonėmis.

2.2 uždavinys – tobulinti viešosios policijos pareigūnų ir teritorinių darbo biržų darbuotojų kvalifikaciją prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės klausimais

Vykdydamas **2.2.1 priemonę** „organizuoti tęstinius viešosios policijos pareigūnų mokymus prekybos žmonėmis klausimais“, **Policijos departamentas prie VRM** Lietuvos policijos mokykloje 2013 m. balandžio 9–10 d. ir 2013 m. lapkričio 28–29 d. organizavo mokymus viešosios policijos pareigūnams tema „Prekybos žmonėmis prevencija“. Mokymuose dalyvavo 32 policijos pareigūnai (18 viešosios policijos ir 14 kriminalinės policijos pareigūnų). Mokymų tikslas – didesnė viešosios policijos pareigūnų kompetencija prekybos žmonėmis atpažinimo klausimais, efektyvus kriminalinės ir viešosios policijos bendradarbiavimas atskleidžiant prekybos žmonėmis nusikaltimus ir surenkant įrodymus. Šių mokymų dalomoji medžiaga buvo pritaikyta ir mokymams nuotoliniu būdu. (Lėšos: numatyta 5 tūkst. litų, išleista 2 tūkst. litų).

2.2.2 priemonei „rengti mokymus teritorinių darbo biržų darbuotojams, skirtus nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis įtraukimo į darbo rinką problemoms ir galimiems šių problemų sprendimo

būdams nustatyti“ įgyvendinti Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos surengė mokymus teritorinių darbo biržų darbuotojams 2013 m. lapkričio ir gruodžio mėn. Juose kvalifikaciją tobulino 15 teritorinių darbo biržų jaunimo darbo centrų darbuotojų. (Lėšos: 8 tūkst. litų).

2.3 uždavinys – užtikrinti kompleksinės pagalbos nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos teikimą ir jų teisių apsaugą

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2.3.1 priemonei „organizuoti projektų, skirtų socialinei pagalbai nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos teikti ir jų gražinimui į visuomenę ir darbo rinką, konkursą ir finansuoti atrinktų projektų įgyvendinimą“ įgyvendinti skyrė 150 tūkst. litų. Konkurso būdu atrinkti 5 nevyriausybinų organizacijų projektai (bendra vertė: 149,4 tūkst. Lt.):

Lentelė. Informacija apie nevyriausybinų organizacijų finansuotus projektus

Eil. · Nr.	Projekto teikėjas	Projekto pavadinimas	Skirta, tūkst. Lt
1.	Dingusių žmonių šeimų paramos centras	Pagalba nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos, jų gražinimui į visuomenę ir darbo rinką bei prevencinė veikla Lietuvoje	29,9
2.	Viešoji įstaiga Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras	Kompleksinė pagalba asmenims, nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis bei seksualinio išnaudojimo prostitucijos tikslais, ir prevencinė veikla	29,9
3.	Lietuvos „Caritas“	Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms	59,8
4.	ŽIV/AIDS paveiktų moterų bei jų artimųjų asociacija	Kompleksinė parama prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos aukoms Vilniaus mieste – 6	14,9
5.	Vyrų krizių centras	Kompleksinė pagalba prekybos žmonėmis aukoms – vyrams ir jaunuolių prevencinis švietimas Kaune ir Kauno rajone	14,9

Šios priemonės tikslas – užtikrinti socialinės pagalbos teikimą nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis asmenims ir juos integruoti į visuomenę ir darbo rinką bei vykdyti prevencines veiklas siekiant užkardyti socialiai pažeidžiamų asmenų pardavimą. Finansuojamos projektų veiklos susijusios su psichologinės, teisinės, medicininės pagalbos, laikino prieglobsčio suteikimu, socialinių paslaugų teikimu, kita socialine pagalba įdarbinimo ir darbo (pradėjus dirbti) procese ir pan., taip pat su prevencine veikla.

Vykdydamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuotus projektus, nevyriausybinių organizacijų **socialinę pagalbą suteikė 129 asmenims** (iš jų 33 vyrai ir 96 moterys), iš jų:

- **74 nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims**, iš kurių: 10 nepilnamečių, 2 – ne Lietuvos piliečiai, 9 suteiktas prieglobstis (laikino apgyvendinimo paslauga), iš šių asmenų 40 nukentėjo nuo priverstinės prostitucijos, 20 nuo priverstinio darbo, 21 nukentėjo užsienyje, **33 asmenys bendradarbiavo su teisėsauga;**

- **55 rizikos grupės asmenims**, galintiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis.

Dažniausiai buvo teikiamos informavimo ir konsultavimo paslaugos, psichologinė ir socialinė pagalba, aprūpinimas būtiniaisiais daiktais, socialinių įgūdžių atstatymas (ugdymas) ir palaikymas, taip pat buvo organizuota teisinė, neatidėliotina medicininė pagalba, maitinimas, pagalba tęsiant mokslus, įsigyjant profesiją, ieškant darbo ir pradėjus dirbti. Iš viso 90 asmenų sutvarkyti dokumentai, buvo integruoti į socialinį gyvenimą, 38 asmenų atnaujinti ryšiai su šeima, 23 asmenys įgijo profesinį išsilavinimą, tęsia mokslus, 29 asmenys užregistruoti Lietuvos darbo biržoje, 29 asmenys rado darbą.

Taip pat 2013 m. projektų vykdytojai suorganizavo apie 60 renginių, susijusių su prekybos žmonėmis prevencija: 2 konferencijas, 5 diskusijas, 10 susitikimų, 11 informavimo ir viešinio priemonių, taip pat seminarų ir paskaitų. Šiuose renginiuose dalyvavo daugiau kaip 1000 asmenų (moksleivių, jaunimo, kalinčių jaunuolių, pedagogų, policijos pareigūnų, įkalinimo įstaigų darbuotojų, seniūnijų darbuotojų, bendruomenės atstovų ir kt.).

2.3.2 priemonei „teikti pagalbą grįžtantiems į Lietuvos Respubliką nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis užsienio valstybėse“ įgyvendinti **Užsienio reikalų ministerija** skyrė 10 tūkst. litų suteikti pagalbą Lietuvos Respublikos piliečiams, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis kitose valstybėse. 2013 m. Lietuvos Respublikos atstovybėse užsienyje pagalba suteikta 8 Lietuvos Respublikos piliečiams, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis Airijoje, Danijoje, Ispanijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Rusijoje, 2 iš jų suteikta materialinė parama grįžti į Lietuvą (išleista 728 Lt.). Lietuvos Respublikos ambasados ir konsulatai nuolat teikia konsulinę pagalbą Lietuvos Respublikos piliečiams. Nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis apmokamos grįžimo į Lietuvą išlaidos.

2.4 uždavinys – užtikrinti veiksmingą tarptautinį bendradarbiavimą kovojant su prekyba žmonėmis

VRM vykdė **2.4.1 priemonę** „dalyvauti Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupės kovai su prekyba žmonėmis veikloje“: planavo, organizavo ir įgyvendino Baltijos jūros valstybių tarybos darbo

grupės kovai su prekyba žmonėmis⁶ veiklas (lėšos: numatyta 10 tūkst. litų, panaudota 6,833 tūkst. litų). Darbo grupės tikslas – situacijos kovos su prekyba žmonėmis valdymas, efektyvus bendradarbiavimas ir veiksmingos kovos su prekyba žmonėmis priemonės Baltijos jūros regione. 2013 m. darbo grupė surengė 3 susitikimus, kurių metu išanalizuota situacija ir parengta situacijos Baltijos jūros regione kovos su prekyba žmonėmis srityje ataskaita anglų kalba (išplatinta regiono valstybėse ir tarptautinei bendruomenei), aptartos tarptautinio projekto „*Adstringo*: kova su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui plėtojant partnerystę, tobulinant identifikavimą ir įgyvendinant organizacines priemones“ veiklos ir bendradarbiauta jį įgyvendinant, analizuoti galimi projektų Baltijos jūros regione finansavimo šaltiniai ir galimybės organizuoti projektą, sustiprinsiantį savivaldybių pajėgumus kovoti su prekyba žmonėmis.

Dalyvavimas Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupėje kovai su prekyba žmonėmis yra labai svarbus ir reikalingas, ypač atsižvelgiant į tai, kad Lietuva (VRM) atsakinga už Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos 15 prioriteto prekybos žmonėmis prevencijos ir aukų apsaugos Baltijos jūros regione projektus, tačiau kofinansavimas šiems projektams ir dalyvavimas darbo grupės veikloje reikalauja papildomų žmogiškųjų ir finansinių resursų (vien Lietuvos įnašas 2014 m. sudarys 6 219 eurų).

Vykdydama **2.4.2 priemonę** „įgyvendinti projektą „*Adstringo*: kova su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui plėtojant partnerystę, tobulinant identifikavimą ir įgyvendinant organizacines priemones““, VRM šio projekto priemonėms skyrė 45 tūkst. litų⁷. 2013 m. iš viso daugiau kaip 300 regiono valstybių specialistų įtraukta į projekto veiklas. Svarbiausios vykdytos veiklos:

- atlikti sociologiniai tyrimai apie verbavimo prekybai žmonėmis priverstiniam darbui metodus ir įdarbinimo agentūrų ir darbdavių vaidmenį šioje srityje Lietuvoje, Estijoje, Švedijoje ir Suomijoje. Tyrimų rezultatai išleisti atskiru leidiniu anglų kalba ir pradėti platinti tarptautinei bendruomenei 2013 m. spalio mėnesį, pradėti parengiamieji darbai šių tyrimų rezultatus išleisti lietuvių, estų, švedų ir suomių kalbomis. Tyrimuose dalyvavo Lietuvos Respublikos piliečiai (kitose valstybėse – tų valstybių piliečiai) bei valstybinio ir privačiojo sektorių (nevyriausybinių organizacijų, žiniasklaidos, verslo, mokslo) atstovai.

⁶ Lietuva yra Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupės kovai su prekyba žmonėmis, kurią sudaro vienuolikos Baltijos jūros regiono valstybių atstovai, narių. Lietuvai šioje darbo grupėje atstovauja VRM. Darbo grupė renkasi pagal poreikį, bet ne rečiau kaip 2 kartus per metus. Susitikimų metu analizuojama situacija regione, aptariamos vykdomos ir planuojamos naujos priemonės.

⁷ Šiuo projektu įgyvendinamas Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos 15 prioriteto vienas iš tikslų – imtis prekybos žmonėmis prevencijos ir aukų apsaugos Baltijos jūros regione, už kurią atsakinga Lietuva (VRM). Projektą 2012 m. liepos 1 d. – 2014 m. birželio 30 d. VRM įgyvendina kartu su Nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės Europos institutu prie Jungtinių Tautų (HEUNI), Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupe prieš prekybą žmonėmis (TF-THB) ir Tartu universitetu, projekto veiklose dalyvauja visos regiono valstybės. Projektas įgyvendinamas Europos Komisijos Nusikalstamumo prevencijos ir kovos su nusikalstamumu programos, TF-THB, VRM ir HEUNI lėšomis. Projekto veiklų įgyvendinimą Lenkijoje ir Rusijoje remia Švedijos institutas ir Danijos lyčių lygybės ministerija.

- 2013 m. spalio 17 d. Vilniuje VRM, bendradarbiaudama su Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetu, HEUNI, TF-THB ir Tartu universitetu, organizavo „ADSTRINGO konferenciją“, skirtą prekybos žmonėmis priverstiniam darbui bei migrantų išnaudojimo prevencijos ir nacionalinės bei tarptautinės partnerystės šioje srityje galimybėms aptarti ir sociologinių tyrimų Lietuvoje, Estijoje, Švedijoje ir Suomijoje rezultatams pristatyti. Konferencijoje dalyvavo Lietuvos Respublikos piliečiai, Lietuvos ir kitų valstybių valstybinio ir privačiojo sektorių (nevyriausybinių organizacijų, žiniasklaidos, verslo, mokslo), kitų valstybių diplomatinių atstovybių, tarptautinių organizacijų atstovai, politikai.

- Visose projekto valstybėse surengti atsakingų nacionalinių institucijų ir organizacijų specialistų susitikimai (VRM Lietuvoje tokį susitikimą surengė 2013 m. gegužės 29 d.) siekiant skatinti atsakingų subjektų partnerystę kovos su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui ir migrantų išnaudojimo srityse keičiantis informacija, rengiant bendrus aptarimus ir priemones. Šie susitikimai – 2012 m. inicijuotų susitikimų tęsinys. Susitikimuose dalyvavo valstybinio ir privačiojo sektorių (nevyriausybinių organizacijų, verslo, mokslo), Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro atstovai.

- Kartu su tarptautinių ekspertų grupe pradėtos rengti rekomendacijos įdarbinimo paslaugas teikiantiems fiziniams ir juridiniams asmenims bei darbdaviams apie prekybos žmonėmis priverstiniam darbui ir priverstinio darbo nustatymą ir užkardymą. Rekomendacijas tarptautinei bendruomenei planuojama pristatyti 2014 m.

Siekiant tęsti vadovavimą įgyvendinant Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos 15 prioritetą prekybos žmonėmis prevencijos ir aukų apsaugos srityje, reikalinga planuoti papildomus žmogiškuosius ir finansinius resursus ir organizuoti projektą, kuriuo būtų tęsiama tarptautiniu projektu „*Adstringo*: kova su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui plėtojant partnerystę, tobulinant identifikavimą ir įgyvendinant organizacines priemones“⁸ pradėta prevencinė veikla kovos su prekyba žmonėmis srityje Baltijos jūros regione (šis projektas baigiamas 2014 m. birželio 30 d.).

VRM, vykdydama **2.4.3 priemonę** „dalyvauti Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių pranešėjų prekybai žmonėmis veikloje“, dalyvavo nacionalinių pranešėjų prekybai žmonėmis susitikimuose, analizavo situaciją šioje srityje Europos Sąjungoje, dalyvavo rengiant dokumentus šiai veiklai plėtoti Europos Sąjungoje (lėšos: planuota 5 tūkst. litų, panaudota 2,455 tūkst. litų⁸). 2013 m. surengti 2 nacionalinių pranešėjų susitikimai. Svarbiausias svarstytas dokumentas – statistinių palyginamų duomenų apie prekybą žmonėmis rinkimas Europos Sąjungos šalyse narėse ir Europos Komisijos ataskaitos, kuri bus parengta remiantis šalių narių atstovų pateikta informacija, turinys (šalys narės ataskaitas, parengtas pagal pateiktas formas anglų kalba, Europos Komisijai turi pateikti iki 2014 m.

⁸ Iš sutaupytų lėšų įgyvendinant 2.4.1 ir 2.4.3 priemones buvo apmokėta Lietuvos 2013 m. įnašo Baltijos jūros regiono tarybos darbo grupei kovai su prekyba žmonėmis dalis.

spalio 30 d., Europos Komisija šią atskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai turi pateikti iki 2015 m. balandžio 6 d. Norint pateikti išsamią atskaitą apie situaciją Lietuvoje, reikalingi papildomi žmogiškieji ir finansiniai ištekliai).

Policijos departamentas prie VRM, įgyvendindamas **2.4.4 priemonę** „dalyvauti Europolo ir Interpolo rengiamose priemonėse, susijusiose su prekyba žmonėmis“, dalyvavo ekspertų susitikimuose, kuriuose buvo planuojamos kovos su prekyba žmonėmis priemonės: 2013 m. kovo 20–21 d. ekspertų susitikime Europolo įgyvendinamame projekte „EMPACT“, kurio tikslas – vykdyti 2011–2013 m. ES politikos ciklo 2012 m. operatyvinių veiksmų planą ir stiprinti kovą su prekybą žmonėmis, kovoti su visomis prekybos žmonėmis ir neteisėto žmonių įvežimo formomis nukreipiant kovą į organizuotas nusikalstamas grupuotes, vykdančias tokią nusikalstamą veiką visų pirma ES pietiniuose, pietvakariniuose ir pietrytiniuose nusikalstamumo centruose; 2013 m. spalio 28–29 d. „EMPACT“ projekto dėl prekybos žmonėmis ekspertų susitikime, kurio metu parengtas ES kovos su organizuotu nusikalstamumu politikos ciklo 2014–2017 m. Prekybos žmonėmis prioriteto („EMPACT THB“) operatyvinių veiksmų planas, suderintos bendros priemonės, terminai, vykdytojai; 2013 m. gruodžio 17–18 d. Hagoje koordinaciniame pasitarime „Taurus“ dėl atliekamų prekybos žmonėmis tyrimų Jungtinėje Karalystėje ir Lietuvoje. Susitikimo metu buvo aptarti trys tyrimai, atliekami Jungtinėje Karalystėje bei Lietuvoje dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms vykdyti. Nutarta, kad ikiteisminius tyrimus tikslinga apjungti ir tyrimą atlikti Lietuvoje. (Lėšos: planuota 5 tūkst. litų, išleista 2 tūkst. litų).

2.2. Kitos vykdytos kovos su prekyba žmonėmis priemonės

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija vykdė prekybos žmonėmis prevencijos priemones, susijusias su visuomenės informavimu ir švietimu, bendruomenių ir visuomenės pilietiškumo skatinamu, glaudžiu tarpžinybinių institucijų bendradarbiavimu prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės srityje bei socialinį darbą dirbančiųjų, sveikatos priežiūros specialistų, policijos pareigūnų, kitų specialistų, savo darbe susiduriančių su prekybos žmonėmis aukomis, supervizijų vykdymu (šių veiklų vykdymui numatyta 1,1 mln. Lt ES paramos lėšų), įgyvendindama 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonę „Diskriminacijos mažinimas ir socialinių problemų prevencija darbo rinkoje“.

Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2011 m. gegužės mėn. įsteigtos 5 mobilios nelegalaus darbo tyrimo grupės tęsė darbą ir 2013 m. atliko 4497 nelegalaus darbo patikrinimus 4258 ūkio subjektuose, nustatyti 1428 neteisėtai dirbę asmenys, 2 iš jų buvo trečiųjų šalių piliečiai, surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolai.

Švietimo ir mokslo ministerija 2013 m. parengė dvi prevencines programas: seksualinės prievartos prieš vaikus ir seksualinio vaikų išnaudojimo programą bei konfliktų prevencijos programą. Abi jos skirtos visai mokyklos bendruomenei, padės stiprinti vaikų psichinę sveikatą, socialinį ir emocinį atsparumą, kurti draugiškus santykius mokykloje. 2014 m. planuojama šias programas išbandyti, pagal poreikį patobulinti ir pradėti įgyvendinti mokyklose. Taip pat buvo įgyvendinamos: Švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1290 patvirtinta Sveikatos ugdymo bendroji programa, kurios paskirtis – užtikrinti sėkmingą vaiko sveikatos ugdymą mokykloje, prisidėti prie vaiko dvasinio, fizinio, psichinio, socialinio pajėgumo ir gerovės; Žmogaus saugos bendroji programa, patvirtinta Švietimo ir mokslo ministro 2012 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. V-1159, orientuota į žmogaus saugos ugdymą remiantis įvairių ugdymo sričių ir mokomųjų dalykų žiniomis, gebėjimais ir patirtimi (nagrinėdami temas apie kasdienį gyvenimą mokiniai mokosi diskutuoti, modeliuoti situacijas ir bendradarbiauti dalyvaudami bendroje veikloje, gerina psichologinės, socialinės ir gamtinės aplinkos supratimą, įgyja budrumo svarstydami apie riziką ir pavojus, kuriuos kelia aplinka ir/ar žmonės patys vieni kitiems neatsargiai elgdamiesi, formuoja pozityvų požiūrį į save, asmens saugą, mokosi pasirinkti veiksmingas priemones, mažinančias grėsmes ir pavojus arba padedančias jų išvengti); Etikos bei Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos, ugdančios mokinių brandų požiūrį į vyrų ir moterų santykius, lyčių lygybę, neigiamą požiūrį į seksualinę prievartą, prostituciją, pornografiją, mokančios saugotis seksualinės prievartos: Pilietiškumo pagrindų programa, orientuota į vaiko ir žmogaus teisių ir šių teisių apsaugos, lyčių lygybės, nepilnamečių nusikalstamumo, prekybos žmonėmis, socialinės atskirties, smurto ir patyčių klausimų analizę.

VRM, siekdama informuoti visuomenę apie galimas prekybos žmonėmis priverstiniam darbui grėsmes ir skatinti laimės svetur ieškančius tautiečius ginti savo teises ir netylėti apie žinomus prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui atvejus, 2013 m. gegužės–birželio mėnesiais pristatė prevencinį informacinį vaizdo klipą „Netylėk apie prekybą žmonėmis“ (lietuvių kalba su anglų kalbos subtitrais) bei pakvietė ir kitus prisidėti prie šios socialinės akcijos – platinti klipą. Klipui sukurti panaudotos Europos Sąjungos lėšos pagal Valdymo partnerystės susitarimą tarp Užsienio reikalų ministerijos ir Europos Komisijos.

VRM su Šiaurės Ministrų Tarybos Vilniaus biuru 2013 m. baigė įgyvendinti 2012 m. pradėtą tarptautinį projektą „Regioninis Šiaurės ir Baltijos šalių bei Rusijos teisėsaugos, teisėjų bei socialinių tarnybų bendradarbiavimas ir tinklo kūrimas, kovojant su prekyba žmonėmis“. Į projektą – tarptautinius seminarus kovos su prekyba žmonėmis klausimais – įtrauktos ir kitos atsakingos institucijos ir organizacijos iš Šiaurės ir Baltijos valstybių bei Sankt Peterburgo. VRM atstovai skaitė paskaitas Sankt Peterburge bei Rygoje, surengė tarptautinį seminarą „Sėkmingi prekybos žmonėmis tyrimai:

Bendradarbiavimas, organizavimas ir koordinavimas“ Vilniuje 2013 m. vasario 19–20 d. Iš viso projekto metu kvalifikaciją tobulino apie 200 policijos tyrėjų, prokurorų, teisėjų ir socialinių darbuotojų, taip pat dalyvavo politikai, mokslininkai, tarptautinių organizacijų atstovai.

VRM 2013 m. spalio mėnesį pasirašė bendradarbiavimo susitarimą su Lietuvos Caritu dėl bendradarbiavimo 2013–2015 m. įgyvendinant tarptautinį projektą „Lietuvos visuomenė prieš prekybą žmonėmis: sisteminis pagalbos modelis“.

VRM, bendradarbiaudama su atsakingų institucijų ir organizacijų specialistais, atnaujino ir vidaus reikalų ministro 2013 m. gruodžio 23 d. raštu Nr. 1D-11482(12) atsakingoms valstybės institucijoms ir organizacijoms bei savivaldybėms ir Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biurui išplatino „Nukentėjusiojo nuo prekybos žmonėmis identifikavimo kortelę“ su siūlymu iki 2014 m. vasario 1 d. patvirtinti pridedamus ar pagal poreikius papildytus nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis identifikavimo kriterijus ir tame pačiame teisės akte nustatyti patogų nukentėjusių ar galėjusių nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenų perdavimo mechanizmą, prireikus jį detalizuoti bendradarbiavimo susitarimuose.

2013 m. **VRM** rengė informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją Lietuvoje įvairiais aspektais:

- 2013 m. sausio mėnesį surinkta informacija apie kovos su prekyba žmonėmis priemones ir rezultatus Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados Lietuvoje prašymu.

- 2013 m. vasario mėnesį parengta ir VRM tinklalapyje <http://www.vrm.lt/lit/Prekybos-zmonemis-prevencijos-ir-kontroles-programa/246/1> visuomenei pristatyta kovos su prekyba žmonėmis Lietuvoje 2012 m. ataskaita, pateikti statistiniai duomenys ir informacija apie vykdytas priemones ir jų rezultatus, tendencijas ir problemas.

- 2013 m. vasario–balandžio mėnesiais parengta Lietuvos kovos su prekyba žmonėmis analizės ataskaita bendrai Baltijos jūros regiono valstybių kovos su prekyba žmonėmis ataskaitai. Bendra ataskaita anglų kalba išleista ir pradėta platinti tarptautinei bendruomenei 2013 m. spalio mėnesį.

- 2013 m. balandžio mėnesį atlikta 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR (OL 2011 L 101, p. 1-11), nuostatų įgyvendinimo analizė.

- 2013 m. liepos mėnesį atlikta kovos su prekyba žmonėmis situacijos analizė Europos migracijos tinklo studijai pagal Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro pateiktą klausimyną.

- 2013 m. rugpjūčio – rugsėjo mėnesiais atlikta prekybos žmonėmis statistinių duomenų analizė, kurios rezultatai 2013 m. rugsėjo mėnesį pateikti Europos Sąjungos statistikos tarnybai.

- 2013 m. rugsėjo mėnesį prekybos vaikais ir suaugusiais asmenimis statistinių duomenų analizė atlikta Jungtinių Tautų prašymu.

- 2013 m. rugpjūčio mėnesį Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto prašymu atlikta kovos su prekyba žmonėmis situacijos analizė Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimo požiūriu.

- 2013 m. spalio mėnesį atlikta kovos su prekyba žmonėmis analizė Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos komiteto prašymu.

- skaityti pranešimai ir dalyvauta diskusijose kovos su prekyba žmonėmis klausimais Lietuvoje ir kitose valstybėse.

Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie VRM organizavo kvalifikacijos tobulinimo kursą „Kova su prekyba žmonėmis“, kurių tikslas – suteikti specialių įgūdžių pareigūnams, atliekantiems patikrinimus kertant valstybės sieną, kad jie galėtų efektyviai užkirsti kelią ir kovoti su prekyba žmonėmis. Kvalifikacijos tobulinimo kursų metu buvo siekiama suteikti pareigūnams žinių apie prekybą žmonėmis, žmogaus teisių pažeidimus, jų pasekmes, pobūdį, dalyvius bei patį mechanizmą; ugdyti pareigūnų gebėjimus identifikuoti galimas prekybos žmonėmis aukas, taip pat ir įtariamus prekiautojus; tobulinti pareigūnų gebėjimus atlikti pirminę prekybos žmonėmis aukos apklausą.

Savivaldybės

Kauno miesto savivaldybė organizavo paskaitas mokiniams, jų tėvams susirinkimų metu mokyklose supažindinti su galimais įvairiais pavojais, paskaitose tėvams konsultacijas teikė policijos pareigūnai; 47 bendrojo ugdymo mokyklose vyko diskusijos, debatai, 21 bendrojo ugdymo mokykloje surengtos viktorinos, konkursai apie prekybą žmonėmis, 63 bendrojo ugdymo mokyklose gyvenimo įgūdžių lavinimo užsiėmimuose diskutuota apie prekybos žmonėmis požymius, Kauno pedagoginėje psichologinėje tarnyboje teiktos konsultacijos vaikams, Kauno miesto savivaldybės Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės koordinavimo darbo grupės nutarimu surinkta ir apibendrinta informacija apie tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Panevėžio miesto savivaldybės Komisija neigiamų socialinių veiksnių prevencijai koordinuoti, vykdydama tarpinstitucinį bendradarbiavimą, padėjo Lietuvos „Caritas“ organizuoti apskritojo stalo diskusiją „Prekybos žmonėmis situacija Panevėžyje: problemos ir iššūkiai“, kurioje dalyvavo atsakingų savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, teikiančių kompleksinę pagalbą nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, ir teritorinės darbo biržos atstovai. Vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėja skaitė pranešimą „Patirtis bendradarbiaujant su Lietuvos „Carito“ projektu „Pagalba

prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“, taip pat surengti susitikimai su Lietuvos „Caritu“ ir kitomis institucijomis aptarti bendras problemas. Panevėžio pedagogų centras organizavo kvalifikacijos kėlimo programas temomis: „Padėkime žmonėms, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir prostitucijos“ (28 dalyviai); "Priklausomybės ir socialinis darbas" (65 dalyviai); "Prekybos žmonėmis problemos, priežastys ir mastai" (33 dalyviai). Kvalifikaciją kėlė mokyklų mokytojai ir socialiniai pedagogai. Miesto bendrojo lavinimo mokyklose 2013 m. buvo vykdomos klasių valandėlės, socialinių įgūdžių ugdymo programos, surengtos diskusijos mokiniams, pedagogams, išdalyta informacinė medžiaga su nuorodomis, kur kreiptis nukentėjus nuo nusikaltimų, organizuota filmo „Lilija amžinai“ peržiūra ir aptarimas, parengti informaciniai standai. Prekybos žmonėmis ir prostitucijos prevencijos klausimai buvo integruojami į dorinio ugdymo, gamtos ir žmogaus, biologijos dalykų ugdymo turinį, klasių auklėtojų veiklą. Mokyklose vyko susirinkimai, diskusijos su policijos, prokuratūros, bendruomenės atstovais, Panevėžio vyskupijos Lietuvos „Carito“ socialinėmis darbuotojomis, kuriuose aptarta su prekybos žmonėmis nusikaltimu susijusi problematika, rizikos veiksniai, apsisaugojimo būdai.

Marijampolės savivaldybė surengė apskritojų stalo diskusijas su vidaus reikalų sistemos darbuotojais, savivaldybės, nevyriausybių organizacijų atstovais, aptarta situacija, diskutuota, kaip pagerinti valstybės, savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą kovos su prekyba žmonėmis srityje, pristatyti Marijampolės socialinės pagalbos centro nauji Socialinės rizikos šeimų paramos centrai Igliaukos ir Liudvinavo seniūnijose, kuriose gali būti suteiktos laikino apgyvendinimo ir intensyvios krizių įveikimo pagalbos paslaugos ir nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis (tokios paslaugos gali būti suteiktos ir Marijampolės socialinės pagalbos centro Laikinosios nakvynės namuose).

Anykščių rajono savivaldybėje Anykščių vaikų ir jaunimo užimtumo centras vykdė projektą „Merginų galių stiprinimas Lietuvoje“ (informacija pasiekė apie 124 jaunuolius (93 merginas ir 31 vaikiną)), Anykščių moterų užimtumo ir informacijos centras vykdė projektą „Prevencinis darbas, mažinant smurtą šeimoje“ (informacija suteikta 276 asmenims).

Joniškio rajono savivaldybė, įgyvendindama 2012 m. patvirtinto Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės planą 2012–2014 m., vykdė prevencines prostitucijos ir prekybos žmonėmis priemones.

Kauno rajono savivaldybė kartu su Kauno moterų draugija vykdė projektą „Prekybos žmonėmis prevencija“, skirtą lavinti socialinių darbuotojų įgūdžius dirbti su socialinės rizikos grupių asmenimis. Kauno rajono policijos pareigūnai dalyvavo Kauno moterų draugijos projekte „Prekyba žmonėmis ir prostitucija“ bei šios draugijos surengtame seminare „Rizikos atpažinimas ir prevencija“. Asociacija Vyrų krizių centras vykdė projektą „Kompleksinė pagalba prekybos žmonėmis aukoms – vyrams ir jaunuolius

prevencinis švietimas Kaune ir Kauno rajone“, skirtą teikti pagalbą 18–60 m. amžiaus vyrams, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, ir 14–18 m. amžiaus vaikams, galintiems tapti prekybos žmonėmis aukomis.

Klaipėdos rajono savivaldybė su Telšių vyskupijos „Caritu“ įgyvendino projektą „Prekybos žmonėmis prevencija Klaipėdos rajono pagrindinėse mokyklose“, kurio metu Klaipėdos rajono pagrindinių mokyklų mokiniai buvo supažindinti su prekybos žmonėmis formomis, priežastimis, verbavimo būdais, pasekmėmis bei pagalbos galimybėmis. Gargždų socialinių paslaugų centre 2013 m. rugsėjo 17 d., bendradarbiaujant su vaikų gerove suinteresuotomis įstaigomis (Klaipėdos rajono policijos komisariato prevencijos poskyriu ir Klaipėdos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuru), vaikų tėvams ir globėjams buvo suorganizuota diskusija – paskaita „Neigiama įtaka vaikui iš artimos aplinkos“, kurios metu tėvai buvo supažindinti su teisine atsakomybe už vaikų nepriežiūrą. Klaipėdos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialistė pristatė prevencinį filmą apie psichotropinių medžiagų žalą bei galimybę rinktis vartoti jas ar ne, aptarta tėvų įtaka formuojant vaikų žalingus įpročius, apie galimas grėsmes vaikams, paaugliams kylančias dėl tėvų nepriežiūros.

Pasvalio rajono savivaldybės Joniškėlio Gabrielės Petkevičaitės Bitės ir Petro Vileišio gimnazijose, Vaškų ir Pumpėnų vidurinėse mokyklose, Lėvens pagrindinėje mokykloje ir Joniškėlio Igno Karpio žemės ūkio mokykloje surengtos paskaitos-diskusijos prekybos žmonėmis klausimais, parodytas filmas apie prekybą žmonėmis ir moterų įtraukimą į prostituciją. Pasvalio rajono savivaldybė surengė seminarą-diskusiją socialiniams darbuotojams, dirbantiems su socialinės rizikos šeimomis, socialinio darbo organizatoriams, vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistams, kuriems buvo pateikta išsami informacija apie prekybos žmonėmis atvejus, galimas grėsmes, pagalbos šaltinius, taip pat surengtas seminaras-diskusija mokyklų socialiniams pedagogams ir policijos specialistams, dirbantiems su nepilnamečiais, parodytas filmas apie prekybą žmonėmis, pateikta informacija apie grėsmes ir kur kreiptis pagalbos.

Šilutės rajono savivaldybėje buvo vykdoma švietėjiška veikla: transliuojama socialinė reklama per televiziją, platinami metodinio pobūdžio leidiniai vaikams, įstatyminiams jų atstovams, pedagogams, institucijoms, dirbančioms vaiko teisių apsaugos srityje.

XXX

Finansinę paramą suteikti pagalbą nukentėjusiems ar galintiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims ir kitoms susijusioms veikloms nevyriausybinėms organizacijoms **skyrė keletas savivaldybių**. Iš **Kauno miesto savivaldybės** biudžeto 2013 m. buvo skirta 4,6 tūkst. litų Lietuvos „Carito“ projektui „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“ (suteikta pagalba 12 asmenų). **Šiaulių**

miesto savivaldybės administracijos Socialinių paslaugų centras suteikė apgyvendinimo paslaugą nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems ir su jais susijusiems 9 asmenims. **Panevėžio miesto savivaldybė** 2013 m. skyrė 5 tūkst. litų Lietuvos „Carito“ Panevėžio skyriaus paramos grupės projektui „Pagalbos prostitucijos ir prekybos moterimis aukoms“, Socialinių paslaugų centras bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas (informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, socialinių įgūdžių ugdymo) suteikė 2 moterims, nukentėjusioms nuo priverstinės prostitucijos, jos nukreiptos į Lietuvos „Carito“ Panevėžio skyrių. Vaiko teisių apsaugos skyrius bendradarbiavo su Lietuvos „Caritu“ dėl pagalbos 8 asmenims suteikimo. Iš **Marijampolės savivaldybės** Socialinių reikalų departamento administruojamos Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos lėšų 2013 m. finansuotas vienas projektas prekybos žmonėmis klausimais. Vilkaviškio vyskupijos „Carito“ projektui „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“ skirta 2,5 tūkst. litų (suteikta pagalba 11 moterų, surengti 3 švietėjiški seminarai, 2 paskaitos 1 prevencinė akcija). **Klaipėdos rajono savivaldybė** skyrė 1,0 tūkst. litų Telšių vyskupijos „Carito“ projektui „Prekybos žmonėmis prevencija Klaipėdos rajono pagrindinėse mokyklose“.

Nevyriausybines organizacijas

Dingusių žmonių šeimų paramos centras vykdė projektus: „Pagalba nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos, jų gražinimas į visuomenę ir darbo rinką bei prevencinė veikla Lietuvoje“ (jo metu pagalba suteikta 37 asmenims (12 iš jų buvo nukentėję nuo prekybos žmonėmis, 25 rizikos grupės asmenys, galintys nukentėti nuo prekybos žmonėmis), organizuota 18 renginių (konferencijų, seminarų, susitikimų, viešinimo priemonių), 37 žmonės pradėjo integracijos į visuomenę procesą, 7 iš jų buvo sėkmingai integruoti į darbo rinką, 2 asmenys pradėjo savarankišką gyvenimą); „Merginų ir berniukų gebėjimų stiprinimas Lietuvoje“ (jo metu merginų grupės veikla buvo vykdoma specialiosiose mokyklose su 36 merginomis, turinčiomis intelekto sutrikimų; berniukų grupėse 48 berniukai sužinojo apie lygias galimybes ir teises, aptarė merginų teises ir laisves, surengti mokymai grupių vedantiesiems (apmokyta 15 asmenų), kaip organizuoti mergaičių gebėjimų stiprinimo grupes pagal paruoštą mokymo programą). Taip pat surengtas Tarptautinės be žinios dingusių vaikų dienos paminėjimas, kuriuo stengiasi atkreipti dėmesį į dingusių žmonių, prekybos žmonėmis, nepilnamečių ir kt. problemas, organizuota tarptautinė konferencija „Prostitucija – kaip užtikrinti teisingumą?“, kurioje siekta priimti rezoliuciją, raginančią keisti įstatymus ir kriminalizuoti prostitucijos paslaugų pirkimą, skaityta 10 prevencinių paskaitų mokyklose Vilniuje, Radviliškyje, Šeduvoje, Jašiūnuose bei Trakuose (prevencines paskaitas iš klausė 875 moksleiviai), įdiegta tarptautinė linija 116000 (pranešti apie dingusius vaikus) ir atlikti visi linijai veikti reikalingi įrengimo darbai (parengta metodinė medžiaga ir apmokyti 4 specialistai, paruošti savanoriai ir kt.).

Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras vykdė projektą „Socialinė pagalba nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos, jų grąžinimas į visuomenę ir darbo rinką“. Jo metu suteikta kompleksinė socialinė, psichologinė, teisinė pagalba prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos aukoms, tarpininkauta padedant integruotis į darbo rinką, skatinant pozityvesnį darbdavių požiūrį į tikslinę grupę, sustiprintas tarpžinybinis bendradarbiavimas su organizacijomis, dirbančiomis prekybos žmonėmis srityje, vykdyta prevencinė švietėjiška veikla (praktinės grupės, seminarai-diskusijos) jaunimo tarpe, siekiant apsaugoti potencialias aukas nuo įtraukimo į prekybą žmonėmis ar priverstinę prostituciją.

Lietuvos „Caritas“ surengė: tarptautinius mokymus Šiauliuose policijos pareigūnams bei prokurorams (vedė Stokholmo pareigūnai, prokurorai, socialiniai darbuotojai) ir Kaune socialiniams darbuotojams bei psichologams (vedė Oslo policijos ir nevyriausybinės organizacijos atstovai), seminarą-diskusiją apie prekybą žmonėmis Alytaus apskrities vyriausiajame policijos komisariate, apskritojo stalo diskusiją „Išnaudotojiškas darbas Lietuvoje: indikacijos ir paplitimas“ Vilniuje (dalyvavo Lietuvos darbo biržos, Valstybinės darbo inspekcijos, Lietuvos kriminalinės policijos biuro specialistai), seminarą „Prekybos žmonėmis problematika Marijampolės regione: naujos formos ir iššūkiai“ Marijampolės apylinkės prokuratūroje, tarptautinę konferenciją „Europos bendruomenės prieš prekybą žmonėmis“ (su partneriais iš Londono policijos, Londono ir Perudžos (Italija) nevyriausybinių organizacijų, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierės įstaigos), diskusiją Ispanijos Karalystės ambasadoje Vilniuje „Suvienytomis jėgomis prieš prekybą žmonėmis: Ispanijos ir Lietuvos patirtis“, apskritojo stalo diskusiją „Prekybos žmonėmis problematika Raseinių krašte: prevencija ir pagalbos nukentėjusiems prieinamumas“ Raseinių rajono savivaldybėje, tarptautinius mokymus „Darbinis išnaudojimas kaip prekybos žmonėmis forma. Belgijos darbo inspekcijos ir prokuratūros bendradarbiavimas“ Vilniuje policijos pareigūnams, prokurorams, darbo inspektoriams, mokymus Panevėžyje pedagogams ir psichologams, apskritojo stalo diskusiją „Prekybos žmonėmis ir prostitucijos problemos prevencija ir pagalbos nukentėjusiems prieinamumas Šalčininkų krašte“ Šalčininkuose, apskritojo stalo diskusiją „Prekybos žmonėmis situacija Panevėžyje: problemos ir iššūkiai“ Panevėžio miesto savivaldybėje, seminarus „Kovos prieš prekybą žmonėmis problematika ir sprendimai Lietuvoje. Aukos psichologinis portretas: pažeidžiamumas ir priklausomybė“ teisėjams Kaune, Vilniuje, Panevėžyje ir Šiauliuose, apskritojo stalo diskusiją „Naujos žmonių išnaudojimo formos: pagalbos nukentėjusiems galimybės“ Ariogalos seniūnijoje, mokymus „Kovos prieš prekybą žmonėmis problematika ir sprendimai Lietuvoje. Aukos psichologinis portretas: pažeidžiamumas ir priklausomybė“ pareigūnams Tauragės apskrities vyriausiajame policijos komisariate, prevencinius-informacinius susitikimus Tauragės rajono Skaudvilės, Mažonų, Batakių, Žygaičių, Gaurės ir Lauksargių seniūnijose, mokymus „Prekybos žmonėmis

problematika Lietuvoje: teisiniai aspektai ir pagalbos nukentėjusiems galimybės“ pareigūnams Kelmės rajono policijos komisariate, prevencinius-educacinius renginius Šilalės rajono pagrindinėse mokyklose, 14 prevencinių renginių tema „Netapk prekybos žmonėmis auka!“ Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Šiaulių, Kupiškio, Biržų vidurinėse mokyklose ir vaikų globos įstaigose.

Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras 2013 m. lapkričio mėnesį pradėjo vykdyti prevencinį projektą „Kova su prekyba žmonėmis – socialinės atsakomybės didinimas“, finansuojamą iš Europos socialinio fondo 2007–2013 metų Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos.

3. Išvados ir pasiūlymai (Svarbiausios veiklos kryptys)

1. **Plėtoti prevencinį darbą**, ypač mažesniuose Lietuvos miestuose ir kaimo vietovėse, kur didžiausias nedarbo lygis, vaikų globos namuose ir mokyklose, su rizikos grupės šeimomis ir intelekto sutrikimų turinčiais asmenimis, organizuoti priemonės **mažinti socialinę atskirtį**.

2. **Užtikrinti socialinę pagalbą** asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir galintiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis ir išnaudojimo priverstiniam darbui, ypač kurie buvo patraukti administracinėn atsakomybėn už vertimąsi prostitucija.

3. **Plėtoti** atsakingų institucijų ir organizacijų bendradarbiavimo, keitimosi informacija ir problemų sprendimo **kiekvienoje savivaldybėje veiklą**, dešimtyje didžiausių savivaldybių⁹ ir mažesnėse savivaldybėse esant poreikiui (didėjantis nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis ir (arba) rizikos grupės asmenų skaičius) organizuoti aktyvią prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės darbo grupių (komisijų) veiklą. Būtina **skatinti savivaldybes** aktyviau dalyvauti organizuojant kovos su prekyba žmonėmis priemones ir jose dalyvauti.

4. **Tęsti atsakingų institucijų, įstaigų ir organizacijų bendradarbiavimą** Lietuvoje ir su kitų valstybių atitinkamais subjektais. **Būtina užtikrinti atstovavimą** svarbiausiose nacionalinėse ir tarptautinėse iniciatyvose kovos su prekyba žmonėmis klausimais (tikslinga plėtoti aktyvų bendradarbiavimą Europos Sąjungoje (nacionalinių pranešėjų tinklo veikla, atitinkamų teisės aktų ir kitų dokumentų vykdymo priemonės) ir Baltijos jūros regione (specializuota darbo grupė, vadovavimas įgyvendinant Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos 15 prioritetą prekybos žmonėmis

⁹ Vykdančią Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės 2009–2012 metų programos 2.1 priemonę („Sudaryti Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus miestų, Tauragės, Telšių, Utenos rajonų ir Marijampolės savivaldybėse prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės koordinacines darbo grupes, į jas įtraukti teisėsaugos institucijų, savivaldybių, nevyriausybinių organizacijų ir kitų įstaigų, institucijų atstovus“) savivaldybėse sudarytos prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės koordinacinės darbo grupės, tačiau **ne visose** jos yra pakankamai aktyvios.

prevencijos ir aukų apsaugos srityje)). Šiam tikslui **reikalinga planuoti papildomus žmogiškuosius ir finansinius resursus visose atsakingose institucijose, įstaigose ir organizacijose** (specialistų išlaikymas, įnašai tarptautinėms organizacijoms, kofinansavimas kovos su prekyba žmonėmis projektams, komandiruočių išlaidos ir kt.).